

Euskal Herria: merkatu ase samarra

Xabier Etxaniz

Duela lau urte, aldizkari honetan bertan eta Kataluniako HGL aztertzean, Teresa Maná kritikariak izenburu hau bera erabili zuen. Urte batzuk pasa dira eta hori da, gure ustez, oraingo euskal haur eta gazte literaturaren egoera.

Urtez urte liburu pila bat argitaratu ondoren, badirudi argitaraturiko liburu kopurua antzeko zenbakitan mantentzen dela azken urteotan, eta horrez gainera murriztu egin dela liburuon tirada. Gainera merkatuan zeuden desoreka batzuk bere horretan daude; argitaratzen den ia guztia narratiba da, ez dago euskaraz sorturiko albumik, zailtasun handiak daude gure literatura kanporatzeko, eta abar.

Egia da, bestalde, egoera ez dela hain txarra; kalitate handiko liburuak plazaratzen dira gure literaturan; itzulpenetan gero eta arreta handiagoa dago, landuagoak eta zainduagoak dira; euskal ilustratzaileek arrakasta dute gure mugetatik kanpo... alegia, literatura bizirik dagoela eta aurrera egiten duela... baina hori bai, motelago.

Euskal liburugintzari buruz argitaratutako azken datuen arabera (*Jakin* aldizkariak Torrealdaik eginiko informea) euskal HGLren geldialdi bat dugu. Argitaraturiko guztiaren % 20 eta 25 bitartean da haur eta gazte liburugintza, 300 bat liburu urtero. Liburu kopuru hau nahiko handia izan daiteke garen euskaldun hiztunak kontuan izanik, baina, onar dezagun, kopuru hori txikia da ikuspegi komertzialetik. Horregatik, hain zuzen, gerta daiteke estatuko argitaletxe handiek gurean duten presentzia murrizta, eta aurtengo liburu argitalpen txikia. Anaya eta SM etxeek, esaterako ez dute libururik kaleratu (azkenak Bapo-

rea saria kenduta, jakina), Alfguara-Zubiak, aldiz, euskaraz sorturiko liburuak bakarrik argitaratu ditu. Ibaizabal etxeak, Edelvives argitaletxearen lanak euskaraz argitaratzen duenak, murriztu egin du itzulpen kopurua, eta gauza bera egin du Galiziako Kalandrakak. Oso seinale nabarmena, euskal merkatua, besteak beste asetzen ari baita. Merkatuan dauden liburuak askoz gehiago dira, salmentak, berriz, gutxiago, eta eskerrak teknologi berrien aurrerapenei ahalbideratzen duten egoera hau! Edozein modutan asetze maila hori egonda ere, gaur egun oraindik ere badira hutsuneak gure letretan, eta hori horrela gertatzen da produkzioaren gehiena 8 urtetik gorako narritaban pilatzen delako. Gazte literatura bera ere, duela urte bat-

zuk defizitarioa zena, nahiko ongi dago gaur egun liburuen eskaintzari begira. Era berean literatura sariak garrantzi handia dute literaturaren garapen eta sustapenean.

Sariak

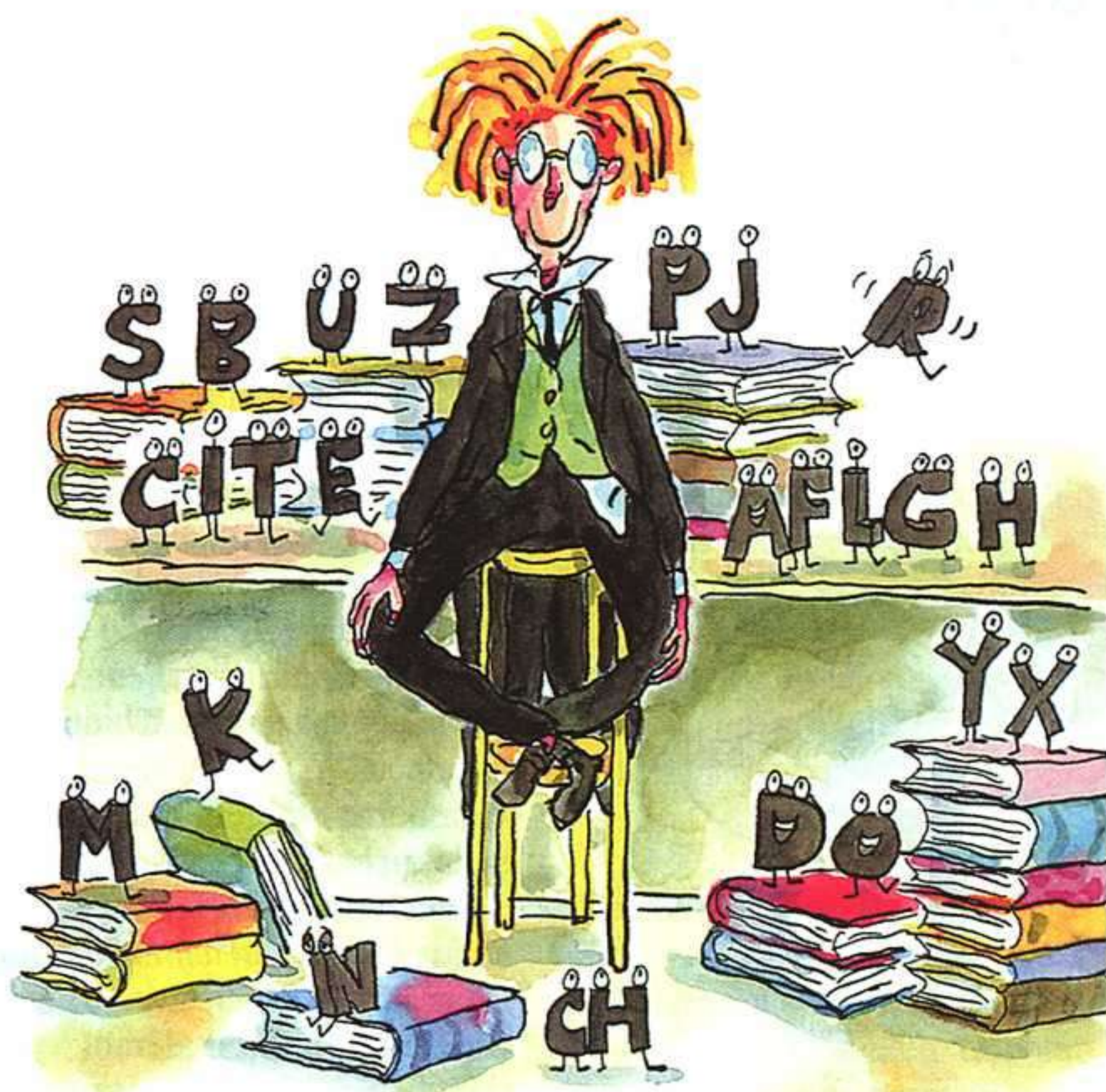
Literatura sariak beti balio izan dute idazle berriak promozionatzeko, idazle baten lana saritzeko, liburu baten salmenta bultzatzeko edo erakunde baten propaganda egiteko. Euskal HGLn aldaera horiek guztiak izan ditugu; lehenbiziko aldiz nafar udal batzuek Etxepare saria sortu eta eman dute, irabazlea idazle berri bat izan da: Ruben Ruiz, hainbat liburu idatzirik izanda ere euskal letretan oso ezaguna ez zena.

Askoz ezagunagoak dira Pello Esnal, Lizardi saria irabazi duena —bigarren aldiz— *Egundokoa haiz, Segundo!* (Erein, 2005) erlojua eta erlojugile zaharren arteko ipuin alegorikoarekin, edo Manu Lopez Gaseni, *Gogoalege* (SM, 2005) zientzia fikziozko ipuinarekin Baporea saria erdietsi duena. Bai batak bai besteak curriculum luzea dute euskal HGLn eta batak nahiz besteak haur, gazte baina baita ere helduentzat oso egokiak diren ipuinen egileak ditugu.

2004ko idazlan onenari ematen zaion Euskadi saria, berriz, J. M. Olaizola, Txilikuren *Osaba Bin Floren* (Elkar, 2004) liburuak irabazi zuen. Idazlan horretan oso nabariak dira literatura arabiarraren eraginak (batik bat *Mila gau eta bat gehiago* liburuarena), izan ere, azken urteotan euskal literaturan kulturantzatasuna eta beste herrialdekiko harremana oso garrantzitsuak dira. Zatika eskaintako abenturak, literatura arabiarra eta gaur egungo errealitatea, hirurak bat eginik ageri dira Euskadi sari eskuratu zuen idazlan eder eta atseginean (gauza bera esan genezake egile berak idatzitako *Jokin Galtzagorri*, Elkar, 2004, liburuaz eta euskal mitologiak).

Sarietan, baina, denak ez dira albiste onak izan. Labaien saria, gazte literatura bultzatzeko asmoz Tolosako udaletxea eta Albedania etxearen artean sustaturiko lehiaketa, ez da deitu ere egin aurreko urteotako arrakasta txikiaren ondorioz.

Azkenik, nahiz eta euskal literatura saria ez izan, ezin utzi aipatu gabe Mikel Valverde ilustratzaile ezagunak eskuraturiko SM argitaletxearen Ilustrazio saria. Gure irudigile eta ilustratzaileen lan onaren beste froga bat gehiago. Azken urteotan haue-

MIKEL VALVERDE, ZUK-ZUK JAUNAREN ALFABETO BERRIA, ELKAR, 2004.

tako batzuek arrakasta handia baitute gure lurretan eta gure herritik kanpo; aipaturiko Mikel Valverde, Elena Odriozola edo Jokin Mitxelena izan daitezke horren adibide batzuk. Horien ondoan, aldiz, badira maila handiko irudigileak, kanpoan hain ezagunak ez direnak, bere lan guztia Euskal Herrian egiten dutelako (Antton Olariaga litzateke kasurik argiena). Baina bai batzuek bai besteek kalitate handiko lanak egiten dituzte, oso maila handiko obrak eskaini dizkigute... eta hala ere, ez dugu irudigile aparta hauek eginiko albumik gure letretan.

Haur hezkuntza

Edo, beste modu batean esanda, irudi liburuak. Oraindik irakurtzen ez dakitenentzako liburuak, albumak, eta abar. Produkzio hau, euskararen kasuan, kanpoko argitaletxeen esku dago, edo kanpoko produkzioaren esku dago. Egin izan dira saio batzuk aurreko urteetan; Erein argitaletxearen herri ipuinak, Desclée de Brouwer etxearen sor lanak... baina ez dute jarraipenik izan.

Argitaletxe batzuek, Tarttalo (Elkarlanean taldeko etxea) argitaletxeak esaterako, plazaratzen duten ia-ia guztia haur txikiei begira egindako itzulpenak kaleratzen dituzte (azken urtean, esaterako oso gomendagarria den Hitzik Gabe bilduma, besteak

beste). Beste batzuen kasua, aldiz, ezberdina da. Hauen artean aipagarria da Alberdania etxearekin azken urte honetan jazotakoa. Izan ere ez dute euskaraz sorkuntzarik plazaratu HGLn, eta horren ordez haur txikientzako liburuak euskaratzen aritu dira (Hans de Beer irudigile eta idazlearen *Edur bidaian* da horren adibide bat), alde horretatik badirudi merkatuaren eboluzioa ikusirik, aseturiko guneak eta hutsuneak ikusirik, beren burua birkokatu egin dutela argitaletxeok.

Ez du horrela jokatu Ibaizabal etxeak, euskal letretan Elkarren ondoren argitaletxerik nagusienak. Ibaizabalek Edelvives argitaletxearen liburuak plazaratzen ditu euskaraz, eta azken urte honetan murriztu egin du argitaraturiko liburuak. Aurreko urtetako ildotik haur txikientzat eta irakurle hasi berrientzako liburu zainduak plazaratzen jarraitu dute, eta horren adibide dira *Non nago?* (Ibaizabal, 2005), Liesbet Slegers-ek eginiko obra, edo *Bi otso zuri* (Ibaizabal, 2004), Antonio Venturak idatzi eta Teresa Novoak ilustraturiko kalitate handiko liburua.

Aizkorri etxeak, bere aldetik, irudi liburuekin jarraitu du (haur txikiei kontatzeko modukoak, eta irakurle hasi berriek irakurtzeko ere bai) eta bi liburu kaleratu: Ana Urkizaren *Amak plastakoa eman dit* (Aizkorri, 2004) eta *Semaforoko ipuina* (Aizkorri, 2004) Manu Lopez Gasenik

idatzia eta aurrekoa bezala Jokin Mitxelenaren irudiekin. Liburu bietan gaur egungo egoerak aurkezten dira haurren ikuspuntutik kontatuak, lehenengoan etxe barneko tentsioaz ari den bitartean, bigarrean inmigrazioaren gaia ukitzen duen ipuin labur eta poetikoa eskaintzen digu Manu Lopezek.

Erein argitaletxeak, berriz, Maleta Magikoa izeneko bilduma argitaratu du, estatuko beste argitaletxeekin bat eginda. Aipatu bilduman, besteak beste, Patxi Zubizarretaren ipuin txiki eta hunkigarria aurki dezakegu: *Estatua bat eta artista bi* (Erein, 2005), Armand-ek ilustratua. Bertan Gasteizen benetako dagoen eskultura batean oinarrituta (Ibiltaria izeneko eskultura) istorio goxo eta zirrargarria idatzi du ordiziarrak; izan ere eskultura hori gauez hirian zehar ibiltzen da eta horrelakoetan ikusirik istorio bat dugu, maitasun istorio bat. Liburuxkak, zalantzarik gabe, irakurle txikiak literaturaren mundura hurbiltzen lagunduko du.

Argitaletxe komertzial horien ondoan, badira —edo noizean behin agertzen dira— egileak berak eginiko edizioak. Horieta bat dugu *Txinatik etorritako printzesa* (2004), Marga Martin eta Josu Garcia, ume txinatar baten gurasoen artean eginiko liburua. Adopzioari buruzko ipuin fantastiko eta bitxia, edozein modutan.

Lehen hezkuntza

6-12 urte bitarte honetan biltzen da euskal HGL gehiena. Irakurketa maila ona, HGL eta eskolaren arteko harreman estua, arlo honetan dagoen tradizio handiagoa edo hartzailearekin bat egiteko egon daitekeen zailtasun txikiagoa izan daitezke horren zergatia.

Honen adibidea litzateke Pirritx eta Porrotx bilduma. Bi pailazo ezagun horiengan oinarrituriko bilduma honek hainbat elkarteren babesa jaso du (guraso bananduenak, adopzioarako laguntza elkarteak, harrera familiarak edo gay eta lesbianen

...para educar el ojo
y endulzar el oído...

COLECCIÓN
de la cuna a la luna

Antonio Rubio
Óscar Villán

Poesía para pre-lectores

kalandraka

editora@kalandraka.com
www.kalandraka.com

elkartek) eta egungo familia mota ezberdinak azaltzea du helburu. Bi izan dira argitaraturiko liburuak *Arrantzan* (Elkar, 2004) eta *Herriko postariak* (Elkar, 2004) biak Mitxel Muruak idatziak eta Julen Tokeroen irudiekin. Lehenengoan adopzioaren kontua azaltzen da, bigarreanean, aldiz, familian batean harturik dagoen ume batena dugu. Umorreak, intertestualitateak (bada *Hansel eta Gretelen* aipuren bat edo beste), zaindutako hizkuntzak eta irudi ugariak laguntzen dute liburu hauen helburuak literatura helburuekin bat eginda agertzera. Ez dira Mitxel Muruaren lehen idazlanak, baina hauxe dugu, aspaldiko partez, HGLra hurbildu den idazle berri bakarrenetariko bat. Ez bakarra, ordea. Hor dugu, bestela, *Basajauen misterioa* (SM, 2004) Goio Ramosek idatzitako lehenbiziko obra eta 2004ko Baporea saria. Abenturazko nobela honetan euskal mitologiako pertsonaia ugari ageri dira; antzina eta orain, abenturetan bat eginda.

Eta pertsonaia mitologikoak, sorginak batik bat, ageri dira Patxi Zubizarretak idatzi eta Elena Odriozolak ilustraturiko *Atxiki sekretua* (Elkar, 2004) liburuan ere. Baina pertsonaia horiek agertuta ere, gaurkotasun handiko lana dugu hau; neska gazte bat eta auzoko amona baten arteko harremanean oinarrituriko liburu hau sorgin istorioez, ohiturez, gertakariez josita dago, izan ere amona zaharra sorgina baita. Horrez gain idazlan inizatikoak dugu *Atxiki sekretua*; protagonisten garapenaren lekukoa gara antzinakotasuna eta modernitatea bat eginik azaltzen diren kalitatezko nobela honetan.

Azken urte honetan liburuak argitaratu dituen beste idazle ezaguna dugu Bernardo Atxaga, lehendik argitaratua zuen *Zukzuk jaunaren alfabeto berria* (Elkar, 2004) berreskuratu da eta liburu gisa kaleratu, bertan alfabetoaren letretan oinarrituriko istorio umoretsua aurki dezakegularik. *Xola eta Angelito* (Erein, 2004), berriz, asteasarren idazlan berria dugu, eta txakur ezagunaren abentura berria eskaintzen digun aparteko

IÑAKI GARMENDIA, AZKENEKO TXANTXANA, IBAIZABAL, 2004.

ipuina. Aurrekoak bezala Mikel Valverderen irudi ederrek ederki osatzen dute idazlearen umorezko testua; hitz jolasak, umorea eta bizitzaren filosofiarekin aurkituko gara Xolaren istorio berri honetan, aurrekoetan bezala irribarrea ezabatuko ez digun istorio xamur eta goxoa.

Mariasun Landak, sari nazionalaren ondoren, ipuin berri bat eskaini digu, *Haginak eta hilibiak* (Erein, 2005). Iholdi neskatxaren seigarren ipuin honekin amaiera eman omen dio sailari, eta horretaz baliaturik sei liburuak batu —estetikoki— eta sail sortu berri baten bildu dituzte Erein argitaletxeok. Azken ipuin honetan Iholdik auzoko berezi batekin duen harremana agertzen zaigu; Deo, barrutik ume handi bat den auzokoa eta Iholdi txikiaren arteko harremana, alegia.

Hilerriko mamuak (Ibaizabal,

2004), beste alde batetik, Aitor Aranek idatzitako istorio fantastikoa dugu. Bizitza eta heriotza agertzen zaizkigun istorio honek irakurlea harrapatzen du hasiera bertatik, eta misterioa, maitasuna eta heriotza bezalako kontuak agertzea bezain garrantzitsua da idazlearen tonu, estilo eta idazkera landua. Hots, aurrekoak bezala, euskal haur eta gazte literaturaren kalitatearen adibide bat. Gauza bera esan genezake Antton Kazabonen *Azkeneko txantxana* (Ibaizabal, 2004) ipuinarekin, edo Harkatiz Canoren *Omar dendaria* (Elkar, 2005) ipuin interesgarriarekin. Izan ere helduen literaturan ezauna den idazle honen ipuinean inmigrazioaren gaia, oso modu bitxian, agertzen baitzaigu. Era berean Pako Aristik, bi ipuin plazaratu berri ditu: *Nemesioren elefantea* (Elkar, 2004) eta *Nemesioren itzala* (Elkar, 2005),

biak ongi narraturik, egitura eta tematika aldetik oso egokiak haur irakurleentzat.

Joxe Panpin jostailu saltzaile fin (Elkar, 2005) Juan Kruz Igerabidek, azken urteotako euskal idazle emankorrenetariko batek, idatzitako ipuin liburu entretenigarria dugu. Lan honen bidez Elkar etxeak “Xaguxar” sailaren itxura berritu du, eta ipuin liburu honekin batera Igerabidek berak euskaratutako *Tres cuentos de hadas* (Maitagarrien hiru ipuin, Elkar, 2005) Gustavo Martín Garzoren liburu kaleratu dute (iaz Espainiako sari nazionala irabazi zuen obra) eta Julen Gabiriaren lehen ekarpena haur eta gazte literaturan: *Metro bateko letrak* (Elkar, 2005), lehenago *Berria* egunkariko Mantangorri gehigarrian plazaraturiko ipuinez osaturiko lana.

Beste alde batetik Pello Añorga-Jokin Mitxelena bikoteak jarraitu du lan apartak argitaratzen Birundan sailean; hor daude, esaterako *Haur zeru-lurtarra* (Elkar, 2004) eta *Ahulerio* (Elkar, 2004) ipuinak, jolasa, umorea eta narrazioaren poetikotasuna bat eginda agertzen diren lanak. Baina idazleen poetikotasuna, jakina, poema liburuetan nabari da argi eta garbien.

Poesia

Onartu behar baita, euskal letretan narratiba jaun eta jabe izanda ere, poesia gero eta egoe-ra hobean ageri dela... eta horren lekuko argia da azken urte honetan bi antologia plazaratu izana. Miren Billelabeitia eta Jon Kortazar izan dira *Haurrentzako euskal poesiaren antologia* (Alfaguara-Zubia, 2004) eta *Gazteentzako euskal poesiaren antologia* (Alfaguara-Zubia, 2005) liburuen egileak, kasu bietan Mikel Valverderen ilustrazioez lagundurik. Lehen lanean gaur egungo euskal HGLko hamabi poetaren lanen bidez egungo panoramaren berri ematen dute; bigarreanean, berriz, bizirik nahiz hilik dauden euskal poeten lanak bildu dituzten gazteentzat ere aproposak diren testuak bilduz, eta idazle horien lanetarako bi-

dea irekiz. Edo, bestela, beste idazle batzuen lanetarako bidea, esaterako *Armiarma zuhaitzean* (Aizkorri, 2004), Antton Kazabonen liburu interesgarria; A letratik Z letrara (izenburuan ageri den bezala) eginiko ibilbide horretan agertzen diren poemak jaso ditu Kazabonek. *Munduko ibaien poemak* (Elkar, 2004), aldiz, Igerabideren ekarpen berria dugu. Bertan, ibietan oinarrituriko hainbat poema ditugu, eta liburuaren erdal bertsioa Hiperión argitaletxeak plazaratu du Juan Kruz Igerabidek berak eginiko itzulpena dela eta. Baina ez dira hauek izan egileak itzuli dituen poemak bakarrik, berak eginda baitugu *Més música, mestre!* Miguel Desclot idazle kalatanaren liburuaren *Jo musika, jo!* (Elkar, 2004) itzulpena.

Antzerkia

Poesiaren ikuspegia nahiko ona izan daitekeela esaten genuen bezala, ezin da gauza bera esan antzerkiaz. Azken urte honetan liburu bakarra argitaratu da, *Groau!* (Aizkorri, 2005) Yolanda Arrietak idatzia. Antzokietan plazaratzen ari den obra baten testua dugu hau eta bere nortasuna bilatzen ari den kate baten gorabeherak agertzen zaizkigu bertan. Antzokietako arrakastak eta egilearen ofizioak nahikoa izan behar zuten obra

honen alde agertzeko, baina irakurlea hunkiturik geratuko da, barre egingo du, eta batez ere, gozatu egingo du irakurtzen den neurrian ikusi egiten den obra honekin.

Zoritxarrez, honelako obrak bakarrik eta kasu bereziak izan gozatu dira gure artean egoera aldatzen ez baldin bada.

Komikia

Eta gauza bera esan genezake komikigintzaz. Azken urteotan dugun hutsune nabarmena euskal HGLn. Hala ere, bada azken hilabeteotako albiste on bat: *Xabiroi* aldizkariaren sorrera. Ikastolen federazioaren laguntzaz, eta 35.000 aldeko tiradarekin sortzen den aldizkari honek Harkatiz Cano, Asisko Urmeneta, Marko Harmspach, Joxean Muñoz edo Manu Ortega ditu bere kolaboratzaileen artean. Ea arrakasta duen eta urtero atera behar dituzten hiru ale baino gehiago plazaratzen dituzten epe labur batean!

Bigarren hezkuntza

Hainbat urtetan gazte literatura izan da euskal literaturak izaniko hutsunetako bat. Azken urteotako lanaren ondorioz, berriz, lasai asko esan daiteke gaur egungo egoera oso bestelakoa

dela; eskaintza nahiko zabala dago, egile, estilo eta gai aldetik aniztasun handiarekin.

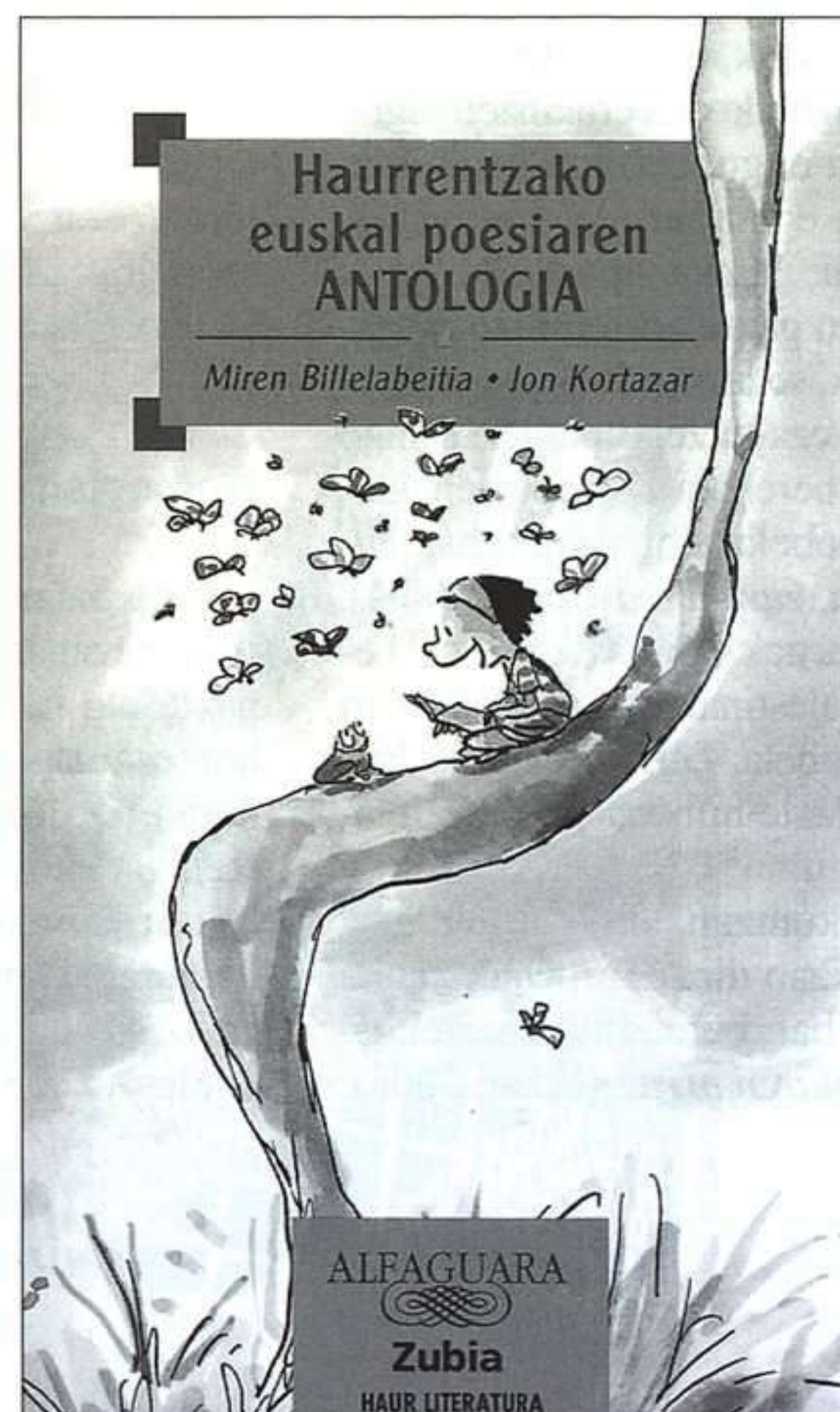
Egoera horretan kokatu eta aztertu behar dugu azken urte honetako produkzioa. Haur Literaturan bezala, gazteentzako liburuetan ere kalitate handiko itzulpen eta sor lanak izan dira; egia da, itzulpenei dagokienez eboluzio bat eman dela, haur txikienezko liburuetan (irudi liburuak, albumak, eta abar) ia-ia produkzio guztia itzulia da; irakurtzen hasten direnentzako liburuetan, aldiz, askoz ere portzentzia txikiagoa dugu itzulpenetan (aurretik aipatutako liburuak, edo A. Fernandez Paz idazle galegoaren azken Edebé saria, esaterako). Gazte literaturan, beste aldetik, kopuruagatik eta literatura sisteman duten garrantziagatik, askoz handiagoa da itzulpenen kopurua. Argitaletxe batzuek, Ereinek adibidez, esfortzu handia egin dute gazteentzako itzulpen lan zainduak kaleratzen, horren ondorioz dira *Zubi hautsia* (Erein, 2005) Philip Pullmanek idatzia edo Mankellen *Bidaia munduaren amaierara* (Erein, 2005), literaturako klasikoa den *Ana Franken egunkaria* (Erein, 2005) ezagunaren ondoan.

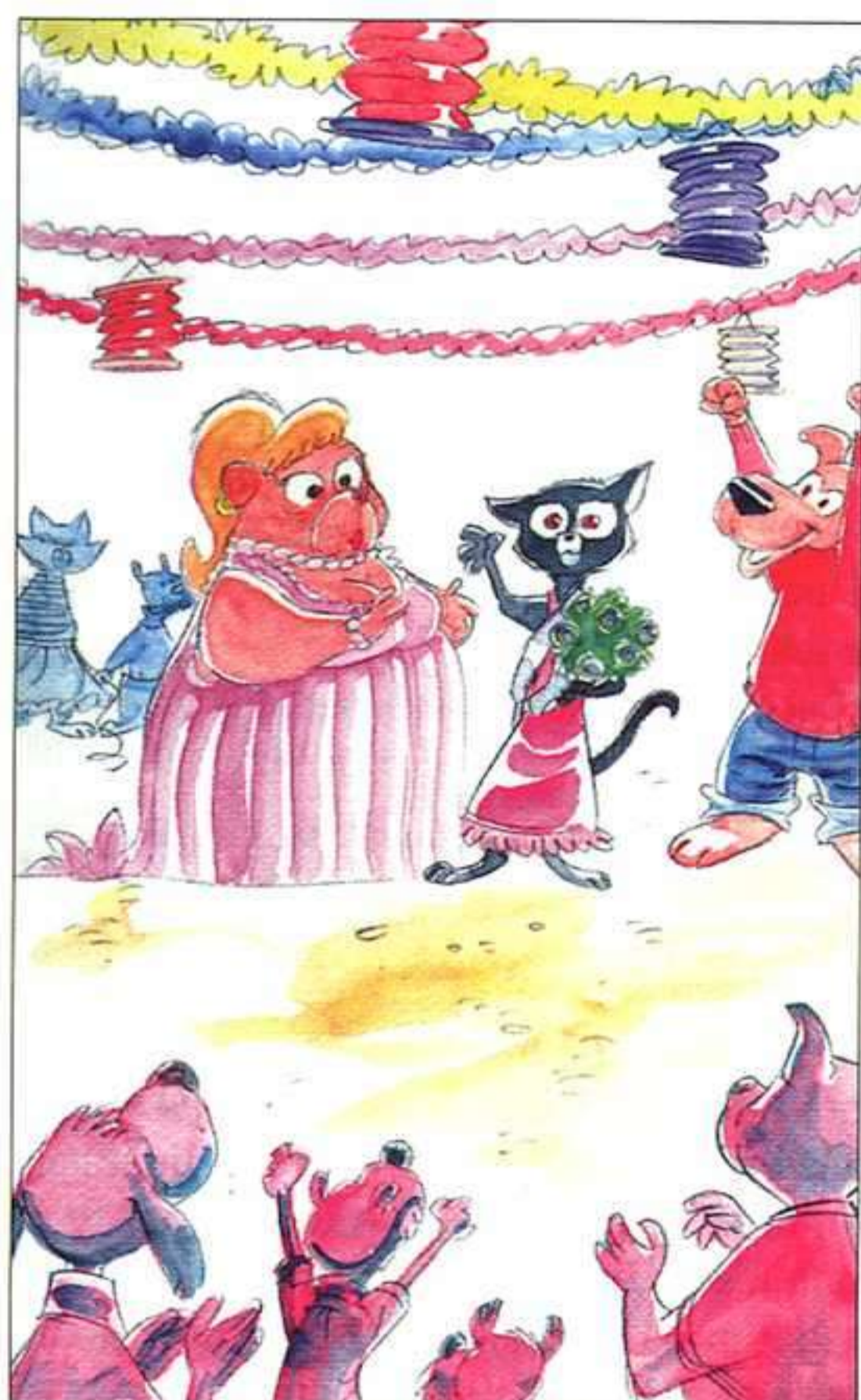
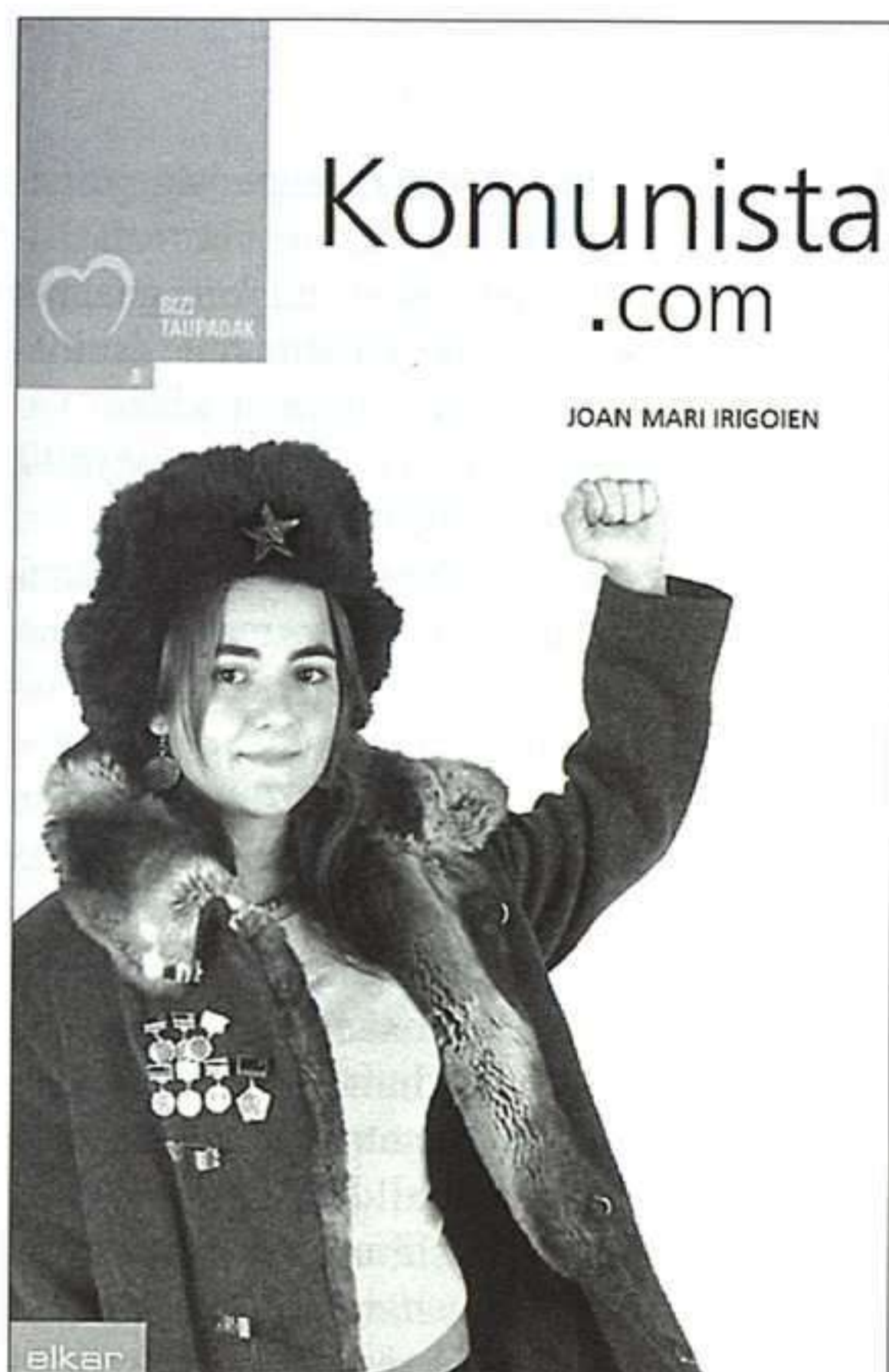
Elkar etxeak, aurreko urtetako ildotik, itzulpen eta sor lanak plazaratzen jarraitu du Taupadak saileko hiru azpisailetan (Bihotz taupadak, maitasun istorioetarako; Izu taupadak, beldurrezkoe-

tarako eta Bizi taupadak, gainerako guztietarako); horrela, itzulpenei esker euskal gazteak goza dezake Cristinaren istorioekin Pasqual Alapont idazle valentziarraren *Bollikaoak zug@tik* (Elkar, 2005) liburuan.

Beste aldetik gazte literaturako nobedadeen artean azpimarratu behar diren bi nobela historiko ere badira: *Paradisuaeren jabeak* (Giltza, 2005) Andreu Martínek idatzia eta Edebé saria lortu zuen nobela, Ameriketako konkista garaian kokaturiko abenturazko lana eta itzulpenean jatorrizko hainbat pasarte gaztelaraz mantentzen dituen irakurketa zailduz, gure ustez. Bigarren liburu euskaldunen historian hainbatetan aipatua izan den Orreagako gatazkan dago oinarrituta: *Ortziren hortza* (Pamiela, 2004). Josetxo Oruek idatzi eta Josean Sagastizabalek euskaratu duen nobela honetan Karlomagoren soldaduek egindako basatikeriak eta jсандako galera aipatzen dira abentura eta historia bat eginez. Azken itzultzaile hau, edo Josu Zabaleta, Fernando Rey, Koro Navarro, J. K. Igerabide, Antton Olano edo Juan Mari Mendizabal gure itzultzaileen lan onaren adibide argiak ditugu.

Gazte literatura sortu duten idazleei dagokienez, azken garai honetan oso mota, estilo eta gai ezberdinetako liburuak eskaini zaizkio euskal irakurle gazteari;

hor dago, esaterako Jara protagonistaren bigarren nobela Jasone Osororen eskutik eta Alfaguara-Zubiak kaleratua edo Garmendia saileko bigarren abentura liburua, Kirmen Uribek idatzia eta Mikel Valverderen ilustrazioekin; *Esne katilu batean ezkutatu egiten zen neska* (Aizkorri, 2005) Javi Cilleroren nobela intimista; aspaldi haur eta gazteentzako lanik plazaraturik gabeko Joan Mari Irigoien *Komunista.com* (Elkar, 2005) nobela, non euskal gatazka, euskal borrokariak eta belaunaldi ezberdintasunak agertzen diren, beste kontu askoren artean. *Txirrina* (Alfaguara-Zubia, 2004), Juan Kruz Igerabideren lanak, beste aldetik, idazle honen maila ona erakusten digun nobela dugu, bertan Simon gaztearen egun bat agertzen zaigu. Etxean, hanka apurturik, geldi dagoen gazte horren bizitza, gogoetak, sentimenduak eta hainbat kontu ezagutzeko parada izango dugu berehala harrapatzen gaituen nobelako orrietan zehar. *Palestina, zure mina* (Elkar, 2004), izenburuak adierazten duen bezala Palestinako egoera latzaz ari den nobela, berriz, Begoña Bilbao idazle hilberriaren azken lana dugu.

Sorkuntzan, ikusi dugunez, ugari izan dira ekarpenak, baina bada bat bereiztu beharrekoa, *Dragoiaren orroa* (Elkar, 2005),

Fernando Morillok idatzia. Azpimarratzen baldin badugu lan hau ez da egilegatik edo gaiagatik, ezta beldurra eta abentura, fantasia eta errealitatea nahasirik agertzen direlako; ez, liburu honen elementu horiek guztiak izanda ere, berezia da sorkuntza prozesu bitxia izan duelako. Kilometroen jaia aprobetxatuz, edo horren inguruan, Morillok nobelaren zirriborro bat jarri zuen interneten, ondoren ikasleen proposamenak, ekarpenak, ideiak... jaso zituen eta hauen artean bat saritu eta besteak ezagutu ondoren nobela bukatu zuen. Liburuaren hitzaurrean ageri dira bai irabazlea bai ekarpenak egin dituzten gazte horiek guztiak. Emaizta, misterio eta beldurrezko nobela bat dugu, maitasun istorioa, ikara, eta abentura, dena, erraz irakurtzen den nobela bizi eta atseginean.

Unibertsitatea

Urte batzuk dira (aurreko urtean ere aipatzen genuen hemen) gazte eta helduen arteko muga hori ezabatzen ari dela euskal letratan. Badira argitalpen batzuk biezat egokiak direnak (eta ez bakarrik irakurtzeko, baita bildumaren estetikari dagokionez ere). Arestian aipaturiko zenbait itzulpen hor kokatzen dira...

baita Patxi Zubizarreta idazle ezagunak idatzitako *Pospolo kaxa bat bezala* (Pamiela, 2005) liburua. Bertan idazleak idatzi nahiz jasotako hainbat testu agertzen dira bost multzotan —maitasuna, bidaia, mestizaia, literatura eta oroimena—, hain zuzen Zubizarretak azken boladan eginiko errezitaldi batzuen testuak. Edizio zainduak are gehiago animatzen du ederki aukeratu eta idatzitako testu hauen irakurketara, irakurlea harrapatu eta literaturaren mundura hurbildu nahi duten testuetara.

Baina literaturan, idazlan literarioez gain badira hauen inguruan eraikitako obrak ere. Ikerketa, kritika eta saio lanak. Euskaraz, aurreko urtetako ildoari eutsiz, oraingon ere argitaratu dira hainbat lan interesgarri. *Grimm anaien Zinder-und Hausmärchen euskaraz: itzulpenen eta egokitapenen azterketa* (UPV, 2004), esaterako, Genaro Gomez EHUKo irakasleak irakurri eta argitaraturiko doktore tesia. Edo Iñaki Aldekoak bere *Historia de la literatura vasca* (Erein, 2004) liburuan haur eta gazte literaturari eskainitako atala; laburra, egia esan, baina lehen horrelako historia liburuetan; izan ere, HGL gero eta garrantzitsuagoa baita euskal liburgintzan.

Manu Lopez Gaseni eta Xa-

bier Etxaniz Erle irakasleek ere haur eta gazte literaturaren azterketa bat plazaratu berri dute, *90eko hamarkadako Haur eta Gazte Literatura* (Pamiela, 2005). Izenburuak dioten bezala 90eko hamarkadan euskaraz argitaraturiko produkzioa aztertzen eta bere inguruan kokatzen duen azterketa.

Azkenik, aipatu behar da Galtzagorri elkartearen ekimeenez 2004aren amaieran plazaratu zen *Panorama de la Literatura Infantil y Juvenil vasca actual* liburua. *Behinola* aldizkarian bospasei urtetan argitaraturiko lanen artean eginiko aukeraketa horren helburua gure HGLren berri kanpoan ematea izan da (eta liburuak izaniko arrakasta ikusirik beharrezkoa zen lana).

Proiektu hauek guztiak, saioek, eta abarrek hobetu beharrean aritzearen nahia eta gogoia adierazten dute, baita urtez urte gure literaturak egin dituen aurrerapausoak. Hala ere, eta artikulua honetan agerian geratu den bezala, oraindik ere gabezi ugari daude euskal haur eta gazte literaturan (ilustrazio liburuak, antzerkia, gazte poesia, eta abar), gure idazleek oraindik ere zailtasun handiak dituzten gure mugetatik at ezagutzera emateko, eskolaren pisua gehiegizkoa da produkzioan... eta merkatua ase samar dago. ■